

Ljudska duša i njezina besmrtnost

KRASOTU duše samo Onaj pozna potpuno, koji je utisnuo u nju svoju sliku i priliku, kad ju je stvorio. Nije se strašio umrijeti za nju, kad ju je neprijatelj grijehom okaljao i usmratio. Vlastitom krvlju ju je oprao i oživio u njoj naravnu i vrhunaravnu sliku svoju. Duh Sveti najradije stoluje u njoj. Učinio ju je hramom svojim. Neizmjereno žali, kad Ga čovjek baci s prijestolja i postavi na nj zakletog si neprijatelja.

Bog Otac nije držao za mnogo stvoriti i staviti čovjeku na raspolaganje sav svemir, samo da postigne uzvišenu svrhu, što mu je opredijelio: da se jednoć sjedini i navijeke uživa Prasiliku i Prauzor Boga, za koga je stvoren.

Sin Božji, pošto je za nj dovršio veliko djelo otkupljenja, povjerio ga je Crkvi svojoj. Zapovjedio joj je, da ga uči, tijelom Njegovim hrani i vodi ga kroz burno more života u srećnu luku vječnoga spasenja.

Pakao je sve svoje sile napeo, da s pomoćnicima svojim osujeti divnu namjeru Božju. Da dušu čovjeka upropasti u vremenu i vječnosti.

Neka bude i ovaj članak pomoć za ostvarenje namjere Božje i za uništenje namjere sotone i njegovih pomagača.

Svi se otimaju za dušu: vjera i znanost, bogoslovija i filozofija, etika i pedagogija, vjernici i bezvjerci, pače još i politika i države. Pa nije ni čudo. Jer od svega na svijetu duša je ljudska najvrijednija, jer je najtrajnija.

Duša je čovječja besmrtna.

Svi ozbiljni mislioci i učenjaci već prije Krista osvjedočeni su bili o besmrtnosti duše. Seneka, rimski filozof govori: »Korisno je o vječnosti dušâ istraživati, pače zaklinjem se i vjerovati.«¹ Samo je bezbožnicima bila i jest besmrtnost sablazan; Epikurovcima i modernima materijalistima ludost.²

Panteisti niječu samo individualnu besmrtnost duše. Prema njima vraća se duša u svemir (εις τὸ πᾶν.) Budisti uče, da duša poslije smrti čovjekove polazi u »Nirwanu«; a pesimisti i nihilisti u »Nihilum«. Mnogi, koji vjeruju u besmrtnost duše, govore, da se ne može čvrstim razlozima dokazati.

¹ Ep. 102. 2.

² Haeckel kaže, (Welträthsel p. 216.) da je neumrlost duše najveće praznovjerje: Jenes höchste Gebiet des Aberglaubens, welches gewissermassen die unzerstörbare Citadelle aller mystischen und dualistischen Vorstellungskreise bildet.

Drugi opet brane fakultativnu besmrtnost, jer misle, »da svaki čovjek može odabrati častan život, koji slijedi vječno blaženstvo, i život beščastan, koji slijedi uništenje.«³

A premnogi drže i čvrstim dokazima učvršćuju naravnu besmrtnost duše, što i mi dokazujemo.

Duša je besmrtna. Ova izreka dvoje sadržaje:

1. Duša može, pošto se od tijela rastavila, navijeke živjeti.
2. Duša zaista navijeke živi.

Besmrtnost pretpostavlja neraspadljivost. Raspadljivosti je podvrgnuto svako od česti sastavljeno biće, recimo tijelo, što je sastavljeno od mnogih čestica. Duša je jednostavna, nema nikakvih česti. Zato se ne može raspasti.

Trostruka je besmrtnost: a) esencijalna ili bitna, koja ne može ni pod kakvim uvjetom prestati živjeti; ova besmrtnost pripada samo Bogu. b) prirodna ili naravna besmrtnost, kada biće po naravi svojoj nije podvrgnuto raspadanju, jer je po prirodi svojoj jednostavno, dakle kad se ni po sebi ne može na česti rastaviti, niti joj drugi koji stvor može oduzeti života. Ova besmrtnost pripada duši čovječjoj.

c) treća besmrtnost je vrhunarna, kad na primjer Bog tijelu, što je po prirodi svojoj podvrgnuto raspadanju, podijeli dar besmrtnosti, što je dao tijelu prvoga čovjeka prije pada.

Živo biće prestaje živjeti ili korupcijom (raspadom), ako je sastavljeno, ili uništenjem (anihilacijom), ako je jednostavno. Uništenje, kako filozofi vele, ne biva pozitivnom akcijom, nego Bog samo prestaje dotično biće uzdržavati. Jer kako stvarati tako i uništiti može samo Bog.

Dokažimo prvi dio tvrdnje:

Duša može navijeke živjeti.

1. Svako jednostavno duhovno biće, koje u sebi i za sebe postoji, nije podvrgnuto korupciji i može navijeke živjeti, jer se ne može raspasti na česti. Ali duša čovječja je jednostavna, u sebi postoji i duhovna je. Može dakle živjeti navijeke.

2. Duša, i dok je spojena s tijelom, djeluje mnogo neovisno od tijela. Stiče cijeli svijet općih pojmova o istini, dobroti, zloći, Bogu, što su neovisni o tijelu. Čovjek ima dvostruki život: materijalni i duhovni.

Zato, kad se duša rastavi od tijela, prestat će joj samo vegetativni i senzitivni život, jer ne će više imati tjelesnih organa; ali duhovni život će joj se još povećati.⁴

³ Pesch, Psychologia II. p. 481.

⁴ »Der Mensch ist das einzige Wesen, das eine zweite Welt in sich trägt, ausserhalb dessen, was man sieht und hört, eine Welt der Begriffe, die nur der Gedanke erkennt etc.« (Teichmüller: Ueber die Unsterblichkeit der Seele p. 4.)

3. Dok se tijelo hrani materijalnom hranom, duša se hrani iz izvora istine. Može dakle i nadalje živjeti, pošto se odijelila od tijela. Izvori su istine neizmjerni i neiscrpljivi, kaošto je neiscrpljiv Bog, izvor svake istine. Može se dakle duša hraniti navijeke.⁵

Duša će, i pošto se oslobodila tijela, zadržati svoje stečeno duhovno blago. Pače će na novi način — neovisan o tijelu — steći sebi nove istine, raširit će sposobnosti svoje i steći po istinama nove radosti i veselja. Ne će dakle život vječni biti dosadan, prazan, kako to misli Hartmann,⁶ nego aktivan i pun veselja.⁷

4. To isto se može reći i o volji čovječjoj. Jer kad duša, i dok je s tijelom spojena, teži za nadosjetnim dobrima; stiče sebi kreposti i dobre navike; protivi se i obuzdava tijelo, a često i od dopuštenih naslada, te tako živi duhovni život u tijelu, moći će to većma taj život nastaviti, i pošto se je otcijepila od tijela.

Za dušu je vrelo života istina, a za volju dobrota i krepost. Dokažimo sada drugi dio naše tvrdnje:

Duša će zaista navijeke živjeti.

Buduć da duša po prirodi svojoj nije podvrgnuta raspadanju, ne može je nikada sila ni ljudska, ni koja druga prirodna uništiti. Duša mora navijeke živjeti. Samo Bog bi joj mogao uskratiti svoje uzdržavanje, te je tako uništiti.

Da Bog toga ne će učiniti, možemo posve sigurno dokazati samo iz objave Božje ili razuma. 1. Čovjek po prirodi svojoj želi i nada se vječnom životu. Straši se od propasti i uništenja. To svjedoči cijela ljudska povijest. Nesamo kršćani, nego i pogani.⁸

Kad materijalisti niječu besmrtnost duše, ne mogu da posve zatru tu želju u duši svojoj.⁹ Veliki bezvjerac Strauss još izrazitije očituje, kako duboko je ucijepio Stvoritelj želju za besmrtnošću u dušu čovječju.¹⁰

⁵ »Wie die Speise, in sich vergänglich, nur im Stande ist einen vergänglichen Organismus eine Zeit lang zu erhalten, so ist die Wahrheit, weil unerschöpflich, eine nie versiegende Lebensquelle für den unvergänglichen Geist.« (Kneib, Die Unsterblichkeit der Seele p. 66.)

⁶ Das sittl. Bewusstsein p. 40.

⁷ »So verfehlt keine Seele ihre Lebensbestimmung, und das anzunehmen, ist wahrhaft die Lösung eines Welträthsels.« (Kneib l. c. p. 70.)

⁸ Cícero: »Nemo sine magna spe immortalitatis se pro patria offerret ad mortem.« (Nitko se ne bi žrtvovao za domovinu bez velike nade u besmrtnost.)

⁹ Feuerbach ovako pjeva u svom djelu« (Gedanken über Tod und Unsterblichkeit p. 129.) »Leben begehrt du vom Tod? O, strebe lieber nur darnach, dass die Menschheit dereinst dein noch mit Liebe gedenkt.« Očituje u ovim riječima ono, što uistinu niječe: Želju za besmrtnošću.

¹⁰ »Der Mensch möchte im Sterben nicht zu Grunde gehen; darum glaubt er, er werde nicht zu Grunde gehen. Das ist freilich sein schlechter Grund. Darum wird er auf alle mögliche Weise herausgeputzt.« (Strauss: Alter u.

Što je ucijepljeno u ljudsku narav, od Stvoritelja je naravi. Zato ne može Bog htjeti, da ova želja vara čovjeka, nego hoće, da tu općenitu prirodnu želju čovjekovu ispuni.

2. Razum čovjekov žedni za istinom. Započinje uznemirivati dijete majku svojom raznim pitanjima: zašto ovo, zašto ono? otkud i kako? čim dođe do razuma. Buduć da čovjek za ovooga svoga života ne može da dođe do potpune istine, ne može da ugasi žeđu svoga razuma, morao mu je Stvoritelj pripraviti i otvoriti vrelo potpune i vječne istine, što je On sam. Ovu činjenicu konstatuje i protestantski glasoviti pjesnik Goethe.¹¹

3. Čovjek po prirodi svojoj teži za moralnom savršenošću. Slijedi li i živi po urođenim nagonima, naliči većma životinji nego li čovjeku. Osuđuje ga u prvom redu njegova savjest, a s punim pravom i ljudsko društvo. No u ovom životu ne može doprijeti do potpune moralne savršenosti kao ni do potpune istine. Mora dakle, da mu je Stvoritelj pripravio savršenost, koju će postići poslije smrti i navijeke je uživati.

Čovjek pridonosi mnogo truda i žrtava, pa često i život, težeći za moralnom savršenošću. Može li Bog tako plemenite žrtve ostaviti bez nagrade? U ovom životu nije primio često nikakove nagrade, a često mjesto nagrade kazne i poniženja, a višeputa i smrt. Mora dakle, — čuvstvo pravednosti zasađeno duboko u ljudsku narav to iziskuje —, da ima prekogrnbni život, gdje će Bog nagraditi dostojnom nagradom sav trud, što ga je čovjek uložio u usavršivanje svoje duše, što je volja Stvoriteljeva. I sam »brat« Kant priznaje, da je etička savršenost čovjeka njegova vrhovna i glavna svrha.

Ali čovjek, kad se bori i teži za savršenošću, bori se i teži za vječnom srećom svojom. Jer ako i poganski govornik Cicero veli, da se svaki, koji se žrtvuje za domovinu svoju, nada vječnoj nagradi, tad se još većma nada vječnoj nagradi onaj, koji s mukom i trudom usavršuje dušu svoju.

4. Čovjek žedni kako za istinom i dobrom tako i za blaženstvom. Ova je težnja vodilja u svim djelima čovjekovim. Čovjek ništa ne može slobodno, neprisiljeno učiniti, što sudi da je zlo. I, što je pravo zlo, prije nego ga učini, predočuje si kao dobro. I ovu je naravnu težnju Stvoritelj naravi usadio u dušu čovjekovu. Buduć da čovjek ne može za zemnoga života ove žeđe ugaziti, mora da ima drugi i to vječni život, gdje će Bog ispuniti, što je utisnuo u narav ljudsku, kad ju je stvorio.

neuer Glaube p. 123.) Zato bezvjerci nastoje, da na svaki način izbrišu iz ljudske naravi nagon za besmrtnošću.

¹¹ »Die Ueberzeugung unserer Fortdauer entspringt mir aus dem Begriffe der Thätigkeit; denn wenn ich bis an mein Ende rastlos wirke, so ist die Natur verpflichtet mir eine andere Form des Daseins anzuweisen, wenn die jetzige meinem Geiste nicht ferner auszuhalten vermag.« (Goethe ad Eckermann.)

Recimo sada, da duša čovječja ne će navijeke živjeti, da će s tijelom zajedno umrijeti.

Što slijedi iz ove supozicije?

Slijedi, da je udes čovjeka puno gori od nerazumne životinje.

Jer a) životinja teži samo za nekim osjetnim uživanjem, što lako nađe, i zadovoljna je. Čovjek teži za svim osjetnim uživanjem, a postizava samo nekoja, i to s mnogo muke, i rijetko ga kad zadovoljava i ono, što je postigao. *Appetitus crescit vescendo*. Želja tek raste uživanjem, veli poslovice.

b) Životinja se ne sjeća dugo nanescena joj bola, a za buduće ne zna. Čovjek ne može da zaboravi na kazne, uvrede, poniženja i zlostavljanja, što ih je pretrpio. Naslućuje i boji se zala, koja prijete.

c) Životinja ne zna, zašto je vode na klaonicu, pretrpi smrt bez samosvijesti. Kad je snađe koja bolest, ne produljuje lijekovima svoj život i patnje, nego obično brže parne ili je čovjek ubije. Pri koncu svoga života ne gleda oko sebe ožalošćenu obitelj, rođake, prijatelje. Čovjek se boji smrti, zna, da mora umrijeti, sve ostaviti, što je s velikom brigom i trudom stekao, svoju djecu, prijatelje, svu nadu, što ju je imao. Lijekovima produljuje svoje bolove i trpnje i bojazan od smrti. Muče ga i bolovi, žalost i udes njegovih, koje ostavlja.

Bez nade u besmrtnost, te, što zatim slijedi, vječne nagrade ili kazne, čovjek je degradiran ispod životinje. Krepost, poštenje i savjesnost nema onda više nikakve vrijednosti. Plemenita čuvstva i djela, požrtvovnost i herojska djela ljubavi prema domovini i bližnjemu nemaju više nikakva smisla. Namjesto kreposti, stupile bi u život varka i sila, korupcija i besavjesnost. Morali bismo lažju žigosati najplemenitije čuvstvo ljudske naravi i uvjerenje svijju naroda.¹²

5. Zahtijeva svetost i pravednost Božja, da duša čovječja navijeke živi.

a) U srce je svakoga čovjeka upisao Bog zakon, što svaki osjeća i bez objave Božje, i hoće, da taj zakon obdržavamo. Ali svaki mudri zakonoša sankcionira svoj zakon. Sankcija se već za života očituje u radosti dobre savjesti i u griznji za prestup njezina glasa i u žalosnim posljedicama grijeha. Ali, koji će iskusan čovjek držati griznju savjesti za dostatnu sankciju učinje-

¹² *Permanere animos arbitramur consensione nationum omnium; qua in sede maneant qualesque sint, ratione discendum est.* (Cicero) (Da duše nadalje žive (poslije smrti) držimo sa svim narodima zajedno; gdje će se zadržavati i kakve će biti, to moramo razumom dokučiti.)

Zatim govori isti rimski govornik: »*Quod si omnium consensus naturae vox est, omnesque, qui ubique sunt, consentiunt esse aliquid, quod ad eos pertineat, qui vita cesserint, nobis quoque idem existimandum est.*« (»Ako je uvjerenje svijju glas naravi, i svi svagdje vjeruju, da nešto od njih preostaje poslije smrti, i mi smo dužni to za istinu držati.)

noga prestupa? To većma, što se glas savjesti to slabije i rjeđe javlja, što češće preziremo njezine opomene. A koliko puta nagrađuju ljudi besavjesnike bogatstvom, odlikovanjem, časnim i unosnim službama!

Mora dakle potpuna i dovoljna sankcija tako važnog i znamenitog zakona slijediti poslije smrti, i to da bude sankcija dovoljna i pristojna veličanstva zakonoše, vječna. A to traži besmrtnost duše.

b) **Pravednost** Božja zahtijeva, da dobri budu nagraćeni, a zli kažnjeni. Na zemlji biva često obratno ili nedovoljno.

Jedva je koja istina, osim bivovanja Božjega, tolikim i tako solidnim dokazima učvršćena kao besmrtnost duše.

Duša je ljudska dakle besmrtna. Ali što biva s njome poslije smrti?

Tvrdimo, da će

duše čovječje poslije smrti otići Bogu, koji će ih suditi.

I tu ćemo istinu dokazivati iz samoga razuma, premda svaki katolik zna s najvećom sigurnošću, što je samo vjera daje, što je s dušom poslije smrti. Dvije istine sadržaje postavljena tvrdnja:

1. da će duše biti od Boga sude ne.
2. kamo će duše poslije suda.

Duša će biti od Boga sude na.

1. Čovjek ima svrhu nadosjetnu. Da je može postići, dao mu je Stvoritelj razum, slobodnu volju i neumrllost. Svrha je čovjeka, za koju ga je Bog na zemlju stavio, da Istinu, što je sam Bog, upozna, vrši Njegovu volju i tako se s Bogom sjeđini, u čemu i jest vječno blaženstvo.

Ne ispunjuju svi ljudi ove zadaće, a koji ispunjuju, nejednako je ispunjuju. Svršetkom zemnoga života mora se suditi, da li je čovjek ispunio svoju zadaću ili ne te tako zaslužio, da se sjeđini sa svojim Stvoriteljem ili ne. Ovaj sud pripada jedino sveznajućemu Bogu.

2. Bog je, koji je sama mudrost, morao dati čovjeku stano vitu svrhu. Kao neizmjerne mudar i svet ne može biti ravno dušan, da li je čovjek ispunio tu svrhu ili ne. Volju svoju očituje svakomu po glasu savjesti. Jedni se pokoravaju glasu savjesti te tako postaju vrijedni, da se sjeđine s vrelom istine i dobrote, a drugi ne. Sudbina duše poslije smrti ne može dakle biti jednaka, zato mora sam Stvoritelj suditi dušama.

3. Bog je najsvetiji i najmudriji zakonoša i stoga je morao svoj zakon, što ga je upisao u dušu svakoga čovjeka, sankcionirati. Iskustvo nas uči, da sankcija u ovom životu nije potpuno provedena, pridržana je dakle za prekogrobni život. Poslije svršetka ovoga života mora prema tomu slijediti sud, na kojem će sankcija s potpunom pravednošću biti provedena, jer drukčije bi bila

sankcija uzaludna, što se protivi i svetosti i pravednosti Božjoj, a i podložnosti i ovisnosti stvora prema Stvoritelju.

4. Svaki je čovjek svijestan, da mora račun položiti o svim svojim djelima ne pred zemaljskim sucem nego pred svojim sveznajućim Stvoriteljem, od koga će primiti zasluženu plaću ili kaznu. To jest, svaki je uvjeren, da će mu duša poslije života na sud Božji.

Ova je istina, kako pokazuje i moderna etnologija,¹³ istotako općenita u svim narodima kao i besmrtnost duše.

Pitanje je samo — pitamo li sam razum — hoće li sud Božji odmah poslije smrti uslijediti?

Razum naginje mnijenju, da će sud odmah poslije smrti slijediti. Jer drukčije bi duša u nesigurnosti živjela, te tako u strahu, kakav će sud izreći nad njom Stvoritelj. Duše bi pravedničke istotako mučene bile kroz vrijeme prije suda kao i opake. Produljilo bi se stanje, što je bilo za života među pravednicima i nepravednicima. To jest bile bi na neki način podvrgnute novoj kušnji, što se svršila ovim životom.

Duše djece i luđaka ne će biti u pravom smislu sudene, jer se nisu služile ni razumom ni slobodom.

Druga je istina u postavljenoj tvrdnji:

Kamo će duša poslije suda?

Duša će se pravednikova poslije suda sjediniti sa svojim Stvoriteljem i uživati će vječno blaženstvo. Ovu tvrdnju svi rado dopuštaju, koji priznaju besmrtnost duše.

Priznaju također svi, da duša, koja je za života u času smrti prezrela i kršila zakon Božji, ne će postići svoje svrhe, te da će biti od Boga kažnjena. Ali u tom se razilaze mnijenja, hoće li ta kazna biti vječna, kao što je vječna nagrada pravedne duše, ili samo vremenita.

Neki tvrde, da će Bog nepravedne duše, barem pošto su neko vrijeme trpjele kaznu, uništiti. Drugi opet, da će Bog nepravednima dati vremena poslije smrti, da čine pokoru, poslije koje bi i one bile pripuštene k vječnom blaženstvu. Opet neki tvrde, da će duše nepravednika biti primjerenim mukama kažnjene, ali da te muke ne će navijeke trajati.

Dopuštamo, da se vječitost paklenih muka ne može iz samoga razuma evidentno dokazati. To je tako jasno, da mu se nitko pametno ne može protiviti. Jer nitko ne može Boga siliti, da postupa po cijeloj svojoj pravednosti. Zatim ne može se dokazati apsolutna nemogućnost pokore poslije smrti. Napokon Bog može za kaznu uništiti dušu, pošto je neko vrijeme trpjela kazne.

Ali ne radi se o tom, što Bog može učiniti, nego što će Bog uistinu činiti s dušom nepravednika. A to se može dokazati sa sigurnim, ako i ne evidentnim dokazima.

¹³ Vidi Cathrein, Einheit des sittl. Bewusstseins der Menschheit.

1. Prije svega Bog ne će duše uništiti bez prevažnih razloga, jer je to protiv naravi duše; duša je po naravi svojoj besmrtna. A svak će uvidjeti, da to nije razlog, da Bog uništi dušu, da je oprosti od zaslužene kazne. Dotični je znao za Božji zakon, Bog ga je na to sjećao po savjesti. A pošto je prekršio zakon, zvao ga je Bog po savjesti, da se s njim izmiri. Nije to samo jedamput činio Bog, pozivao ga je, da se kani svoje nepravde svaki čas njegova života. On je sve opomene prezreo, u nepravde je živio, umro i stupio pred sud Boga, kojega je silio, da ga navijeke odbaci od sebe. Je li to dovoljan razlog, da ga sada Bog uništenjem izbavi iz pakla?

2. Božja mudrost i svetost zahtijeva, da njegov zakon, o kojem ovisi Njegova čast i sreća te red svijeta naroda, bude doličnom kaznom sankcioniran. A to je samo vječna kazna. Bog je odredio i vremenitu kaznu za manje prestupke, tako zvano čistilište. Premda su i u čistilištu strašne kazne, ipak ih se nitko ne boji. A zašto? Jer nisu vječne. Silne su ljudske strasti; kad usplamte, ne dadu se ni vječnom kaznom stišati, a za vremenitu, pa bila ona ne znam kako žestoka, i ne mare.

Vječna kazna mora odmah poslije smrti započeti, jer drukčije bi bezbožnici mislili, da će poslije smrti moći zadovoljiti za grijeh.

Oduzmi vječnu kaznu, i ljudi će bez straha provoditi život u opčinama. Slično govori i Horacije.¹⁴

3. U teškom je grijehu, veli mudri sv. Toma Akvinac,¹⁵ neizmijerna zloća i uvreda. Ali objektivno neizmijerna zloća zavrijedi la je neizmijernu kaznu. Buduć da čovjek kao ograničeno biće ne može da podnese intenzivno neizmijernu kaznu, zato mora podnositi ekstenzivno neizmijernu ili vječnu. Uvreda raste u zloći prema dostojanstvu uvrijeđene osobe. Dostojanstvo je Božje neizmijerno.

4. Vječnost muka osobito za one, koji su počinili veća zločina, dokazuje opće uvjerenje i vjera i samih poganskih naroda. Tako uče: Eshil, Euripid, Sofoklo, Lukrecije, Vergilije, Ovidije itd.¹⁶

I ako je poteškoće, što se obično iznose protiv vječnosti muka najlakše riješiti iz objave, ipak i sam razum daje nam odgovore, koji zadovoljavaju.

1. Veli se: Protivi se dobroti i milosrđu, a i pravde Božjoj, da navijeke i bez prestanka muči čovjeka, koji je pod pritiskom strasti možebit samo jedan težak grijeh počinio i to za jedan čas.

¹⁴ »Tolle periculum, jam vaga prosiliet frenis natura remotis.« (Horac. Sat. 2. 7. 74.) (Odstrani pogibelj (pakao) i nestalna će narav bez uzda harati.)

¹⁵ »Peccatum contra Deum commissum quandam infinitatem habet ex infinitate divinae maiestatis: tanto enim offensa est gravior, quanto maior est ille, in quem delinquitur.« (Sum. th. 3. qu. 1. a. 2.) Prevedeno je u tekstu.

¹⁶ Diog. L. VIII. 31. »Sedet, aeternumque sedebit infelix Theseus.« (Bo-ravi i navijeke će boraviti nesretni Tezej.) — Virgil. Aen. VI. 594.

Odgovor. Upravo zato, jer je čovjek prezreo neizmjernu dobrotu i milosrđe Božje, zaslužio je, da ga Bog navijeke kazni. Nitko ne može ispričovijedati, što je Bog u svojoj dobroti učinio za čovjeka. Postao je za čovjeka maleno dijete; podnio je sve nevolje ljudskoga života; napokon je podnio strašne muke, prolio svu svoju krv; krvlju se znojio, bičevan bio; trnjem okrunjen; sve ruglo i sramotu za čovjeka podnio; napokon strašnom mukom na križu umro među razbojnicima. Prije nego je sve ove muke podnio, naredio je Presv. Sakramenat, u kojem se skriva pod prilikom kruha, samo da do konca svijeta uzmogne osobno među nama boraviti i postati hranom naše duše. Ustanovio je Crkvu, kojoj je strogo naložio, da sve ljude naučava, grijehe im oprašta i mudrim zapovijedima vodi u srećnu vječnost.

Kad grešnik sve ovo prezre, gazi zapovijedi Božje, pa i na času smrti odbija od sebe poziv i pomoć Crkve, da se izmiri s Bogom, te kao neprijatelj Božji dolazi pred Njegov sud, može li Bog drugo što učiniti, nego da odbaci od sebe onoga, koji je Njega prije odbacio.

Zbog jednoga teškog grijeha niko ne propada u vječne muke, premda je zaslužio, jer koji je vazda živio u prijateljstvu Božjem, kad padne u težak grijeh, brzo se pokaje, i Bog mu oprostí.

Ne odlučuje, koliko je vremena trajao grijeh, nego znamenitost prekršenog prava i zakona Božjega. Svaki čin čovjekov traje kratko vrijeme, možemo reći nekoliko časova. Smiješno i nepravedno bi bilo, da mu se zato dosudi časovita kazna ili nagrada. Moćao je za čas i da se oprostí i najvećih opačina, ali nije htio.

Zatim, buduć da se čovjek nije htio da izmiri s Bogom, dok je trajalo vrijeme pokore, a poslije smrti nema više vremena za pokoru, ostaje navijeke neprijatelj Božji, te se zato ne može sjediniti s Bogom, ostaje u mukama navijeke.

2. Vele: Svakomu je Bog usadio neodoljivu želju za blaženstvom. Dužan ju je dakle i zadovoljiti, drukčije bi varao čovjeka.

Odgovor: Bog je ucijepio u ljudsku narav neodoljivu težnju za blaženstvom, ali ne bezuvjetno, nego ako živi po zakonu Njegovu. Inače mu je isto tako usadio i strah od kazne, ako krši zakon Božji i u tom ustraje do konca života, a da se ne izmiri s Bogom, što mu Bog nuda.

I bismrtna sudbina duše lijep je dokaz za to, da je naša vjera »rationabile obsequium — razumna služba« Bogu, a ujedno i za to, kolika je sreća, što nam naša sv. vjera i najmanju sumnju uništuje u prevažnoj istini naše budućnosti! Dok razum svjetluca poput malene svjetiljke, kojom unosi slabašno svjetlo, da protumači udes sviju naroda u vremenu i vječnosti, dotle vjera božanskom sigurnošću raspršuje i najmanju sumnju u najvažnijim pitanjima. Nisu zato badava čeznuli i najveći mudraci staroga vijeka kao Sokrat i Platon za svijetlom odozgor, da si riješe sumnje, što su ih mučile. Sokrat bi valjda umro od radosti, da su mu dali katekizam u ruke, i rekli, da ga je neprevarljiva Istina napisala, dok mnogi današnji »mudraci« tu zlatnu knjigu preziru i zabacuju.

M. Kulunčić D. I.